

TALABALARDA TOLERANTLIK VA EMPATIYANI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TILNING O’RNI VA AHAMIYATI

Umarjonova Sevinch Tolibjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti Ijtimoiy fanlar fakulteti

Xorijiy til va adabiyoti: ingliz tili yo’nalishi 1-bosqich talabasi

E-mail: sevinchumarjonova2006@gmail.com

Tel: +998 99 785 54 00

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23032497>

Annotatsiya: Bugungi globallashuv davrida xorijiy tillarni o’rganish nafaqat muloqot vositasi, balki turli madaniyat va qarashlarni anglashga xizmat qiluvchi muhim omil bo’lib, talabalarda lingvistik bilimlar, qadriyatlar va dunyoqarashlar bilan tanishtirish orqali ularni bag’rikengligini oshiradi. Ayniqsa, kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslar talabalarning o’zaro muloqot qilish, boshqalarni tinglash va tushunish qobiliyatini rivojlantiradi. Ushbu jarayonda empatiya shakillanib, talabalar boshqa insonlarning his-tuyg’ularini anglashga o’rganadi. Qolaversa, autentik materiallar, ijtimoiy tarmoqlar va interaktiv metodlardan foydalanish talabalarning madaniyatlararo kompetensiyasini oshiradi. Shuningdek, mazkur maqolada talabalarda tolerantlik va empatiya kabi muhim ijtimoiy-psixologik ko’nikmalarni rivojlantirishda xorijiy tilning o’rni va ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so’zlar: Tolerantlik, empatiya, madaniyatlararo muloqot, kommunikativ yondashuv, ijtimoiy ko’nikmalar, madaniy xilma-xillik, global ta’lim, shaxsiy rivojlanish

Аннотация: В условиях современной глобализации изучение иностранных языков является не только средством общения, но и важным фактором, способствующим пониманию различных культур и мировоззрений. Через знакомство студентов с лингвистическими знаниями, ценностями и взглядами это способствует развитию их толерантности. Особенно занятия, организованные на основе коммуникативного подхода, развивают у студентов навыки взаимодействия, умение слушать и понимать других. В этом процессе формируется эмпатия, и студенты учатся осознавать чувства других людей. Кроме того, использование аутентичных материалов,

социальных сетей и интерактивных методов повышает межкультурную компетенцию студентов. Также в данной статье анализируется роль и значение иностранного языка в развитии у студентов таких важных социально-психологических навыков, как толерантность и эмпатия.

Ключевые слова: Толерантность, эмпатия, межкультурная коммуникация, коммуникативный подход, социальные навыки, культурное разнообразие, глобальное образование, личностное развитие

Abstract: In today's era of globalization, learning foreign languages is not only a means of communication but also an important factor in understanding different cultures and perspectives. By introducing students to linguistic knowledge, values, and worldviews, it contributes to the development of their tolerance. In particular, lessons organized based on the communicative approach enhance students' ability to interact, listen to others, and understand them. In this process, empathy is developed, and students learn to recognize the feelings of others. Furthermore, the use of authentic materials, social media, and interactive methods increases students' intercultural competence. This article also analyzes the role and importance of foreign languages in developing such essential socio-psychological skills as tolerance and empathy among students.

Keywords: Tolerance, empathy, intercultural communication, communicative approach, social skills, cultural diversity, global education, personal development

Kirish: Hozirgi davrda xorijiy tillarni o'rganish ta'lim sohasida inson kapitalini yuksaltirish, innovatsion va raqamli texnologiyalarni joriy etish, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega avlodni tarbiyalash vazifalarini muvafaqqiyatli amalga oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanib kelmoqda. Chunki globallashuv jarayonida xorijiy tillarni bilish nafaqat shaxsiy muvafaqqiyat kaliti, balki jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiluvchi kuchli vosita hamdir. Qolaversa, xorijiy tillarni o'rganish talabalarda tolerantlik va empatiyani rivojlantirishning samarali vositasi bo'lib, o'zga madaniyatlar, dunyoqarashlar va qadriyatlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi hamda, til o'rganish jarayonida madaniyatlararo mulqot, interaktiv metodlar va badiiy adabiyot orqali talabalar boshqalarning hissiyotlarini his qilishni va turli madaniyat vakillariga hurmat bilan yondashishni o'rganadilar.

Asosiy qism. Bugungi globallashuv jarayonida jamiyatlar o’rtasidagi o’zaro aloqalar tobora kuchayib borayotgan bir paytda, talabalarda tolerantlik va empatiya kabi muhim ijtimoiy-psixologik sifatlarni shakllantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Aynan shu jarayonda xorijiy til ta’limi nafaqat kommunikativ kompetensiyani rivojlantiruvchi vosita, balki shaxsning ma’naviy-axloqiy kamolotiga xizmat qiluvchi muhim omil sifatida namoyon bo’ladi.

Avvalo, xorijiy tilni o’rganish jarayoni talabalarning turli madaniyatlar bilan tanishishiga keng imkoniyat yaratadi. Har bir til o’ziga xos madaniyat, qadriyatlar va dunyoqarashni o’zida aks ettiradi. Talaba yangi tilni o’rganar ekan, u bevosita o’sha til sohiblarining turmush tarzi, urf-odatlarini, an’analarini va fikrlash tarzini ham o’rganadi. Bu esa o’z navbatida talabalarda boshqa madaniyat vakillariga nisbatan hurmat, tushunish va bag’rikenglik hissini shakllantiradi. Natijada stereotip va noto’g’ri qarashlar kamayib, ochiq fikrlash va tolerant munosabat rivojlanadi. Shuningdek, xorijiy tilni o’rganish empatiya rivojiga bevosita ta’sir ko’rsatadi. Empatiya - bu boshqalarning his-tuyg’ularini tushunish va ularning o’rniga o’zini qo’yib ko’ra olish qobiliyatidir. Xorijiy til darslarida qo’llaniladigan autentik materiallar – matnlar, videolar, dialoglar va badiiy asarlar orqali talabalar turli millat va madaniyat vakillarining hayoti, muammolari va his-tuyg’ulari bilan tanishadilar. Bu esa ularda boshqalarni chuqurroq anglash, ularning hissiy holatini his etish va ularga nisbatan hamdardlik bildirish ko’nikmasini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, kommunikativ yondashuv asosida tashkil etilgan xorijiy til darslari talabalarning ijtimoiy ko’nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o’ynaydi. Guruhli ishlar, rolli o’yinlar, munozaralar va interaktiv mashg’ulotlar orqali talabalar bir-birini tinglash, fikrini hurmat qilish, kelishmovchiliklarni madaniyatli tarzda hal qilishni o’rganadilar. Bu jarayonlarda ular nafaqat til ko’nikmalarini mustahkamlaydi, balki tolerantlik va empatiya kabi fazilatlarini amaliy faoliyatda qo’llash imkoniyatiga ega bo’ladilar. Xorijiy til o’rganishda sotsiokultural yondashuv ham alohida ahamiyatga ega. Bu yondashuv orqali til o’rganish jarayoni faqat grammatik va leksik bilimlar bilan cheklanib qolmay, balki madaniyatlararo muloqotga yo’naltiriladi. Talabalar turli madaniyatlarning o’xshash va farqli jihatlarini tahlil qilish orqali dunyoning rang-barangligini anglaydilar. Bu esa ularning dunyoqarashini

kengaytirib, boshqalarga nisbatan hurmat va bag‘rikenglikni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar ham bu jarayonda muhim o‘rin tutadi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali talabalar turli mamlakat vakillari bilan bevosita muloqot qilish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Onlayn suhbatlar, xalqaro loyihalar va virtual almashinuv dasturlari orqali talabalar real hayotiy madaniyatlararo tajribaga ega bo‘ladilar. Bu esa ularning empatiya darajasini oshirib, boshqa insonlarning fikri va his-tuyg‘ulariga nisbatan sezgirlikni rivojlantiradi. Bundan tashqari, xorijiy til darslarida global muammolar-inson huquqlari, tinchlik, tenglik, madaniyatlararo hamkorlik kabi mavzularni muhokama qilish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday mavzular talabalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi va ularni jamiyatdagi muammolarga befarq bo‘lmaslikka undaydi. Shu bilan birga, ular turli nuqtai nazarlarni tahlil qilish orqali boshqalar fikrini tushunishga o‘rganadilar, bu esa empatiya va tolerantlikni yanada mustahkamlaydi. O‘qituvchining roli ham bu jarayonda beqiyosdir. Xorijiy til o‘qituvchisi nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyachi sifatida ham faoliyat yuritadi. U dars jarayonida ijobiy psixologik muhit yaratib, talabalarni erkin fikr bildirishga undashi, ularning fikrlarini hurmat qilishi va qo‘llab-quvvatlashi lozim. O‘qituvchi o‘zining shaxsiy namunasida bag‘rikenglik va empatiya fazilatlarini namoyon etsa, bu talabalar uchun eng samarali ta’sir vositasiga aylanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, xorijiy til ta’limi talabalarda tolerantlik va empatiyani rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. U nafaqat til o‘rganish jarayonini tashkil etadi, balki talabalarning ijtimoiy, madaniy va axloqiy rivojiga ham katta hissa qo‘shadi. Shu sababli xorijiy til darslarini tashkil etishda faqat lingvistik bilimlarga emas, balki madaniyatlararo muloqot, insoniy qadriyatlar va ijtimoiy ko‘nikmalarni rivojlantirishda ham katta o‘rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Fanlar akademiyasi. – Toshkent, №1, 2011. – B. 139–140. Xajieva M. O‘zbekistonda tolerantlik jarayoni. – Toshkent: ABU-Matbuot Konsalt, 2008
2. Sodiqov T. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar - Toshkent O‘zbekiston, 2025. - 290 sahifa

3. Nishonova Z.T. - Shaxs psixologiyasida empatiya va tolerantlik. Toshkent, 2006. - 180 b.
4. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya.- Toshkent: O’qituvchi, 2002. - 256 b.
5. Xudoyberdiyev M. Madaniyatlararo muloqot asoslari. - Toshkent, 2013 - 220 b.
6. Crystal, D. English as a Global Language. Cambridge University Press. Krashen, Principles and Practice in Second Language Acquisition. Pergamon Press
7. Baker, C. Foundations of Bilingual Education and Bilingualism. Multilingual Matters
8. **Foydalanilgan internet manbalar:**
9. <https://www.harrowhongkong.hk> harrow international school Hong Kong